
Chystáme spoření pro studenty

Chystáme spoření pro studenty

LIDOVÉ NOVINY

25. 9. 2012; Lidové noviny; Strana 20; Akademie; autor: EVA HNÍKOVÁ

Zápisné je až poslední krok. Nejprve se chce ministerstvo školství soustředit na finanční pomoc pro studenty. Ubytování, strava, učebnice a další náklady totiž mnohdy šplhají k deseti tisícům měsíčně. „Někteří si nemohou studium vůbec dovolit, nebo volí nenáročné školy, aby zároveň zvládli pracovat na plný úvazek,“ vysvětluje Tomáš Hruša, nový náměstek ministra školství, který má od začátku září na starosti oblast výzkumu a vysokých škol.

LN Šéfoval jste agentuře CzechInvest a pak obřimu výzkumnému centru CEITEC v Brně. Jak se to liší od práce náměstka na ministerstvu?

Je brzo mluvit o velkých rozdílech, jsem tady od začátku září. Zatím se práce liší zejména šíří agendy. CEITEC byl jasně definován, zaměřuje se na špičkovou vědu v konkrétních oblastech. Na ministerstvu mám na starosti daleko víc věcí.

LN Kolik pod vás spadá zaměstnanců?

Aktuálně je jich 88.

LN Za ministra Dobeše docházelo často k personálním změnám. Budete počty úředníků snižovat? Chystáte se je obměňovat?

Nekoncepční změny mi vadí. Chci, aby úřad fungoval stabilně. Nevylučuji, že k určitým personálním změnám dojde, rozhodně však nevyznám heslo: kdo vyhodí víc lidí, je větší hrdina. Jde o to, aby každý dělal svou práci co nejlépe a měl k tomu vhodné podmínky. Všichni vedoucí pracovníci i další zaměstnanci musí být dostatečně sebevědomé osobnosti. Když totiž mají lidé strach a nejsou ochotni či schopni ozvat se, bývá výsledek tragický pro všechny.

LN Máte na starosti vysoké školy. Studenty i jejich rodiče nyní asi nejvíc zajímá, kdy bude zavedeno zápisné?

Trochu mě mrzí, že se celá diskuse o reformě vysokých škol vždy stočí na zápisné. Přitom je nejméně důležité. Chystáme řadu změn a zápisné je až na posledním místě. I když uznávám, že je potřeba motivovat studenty zápisným ke svědomitějšímu přístupu. Nevyhýbám se ani tomu, abychom přivedli do systému dodatečné finanční zdroje.

LN Jak vysoké bude zápisné?

Musí jít o částku, která zásadním způsobem nezvýší laťku pro vstup do terciárního vzdělávání. Na druhou by si měli studenti díky zápisnému uvědomit, že vzdělání má nějakou hodnotu. Výběr peněz ovšem nesmí být příliš komplikovaný. Jinak školy na zápisném nevydělají a bude pro ně znamenat hlavně administrativní zátěž. Jako rozumná se mi zdá částka, jež by zhruba odpovídala té, kterou v minulosti navrhovala Univerzita Karlova (*počítalo se s částkou 5000 korun ročně - pozn. LN*). Vše je ale věcí diskuze a vyvážení s dalšími poplatky, třeba za prodlužování studia.

LN Není však zápisné pouze jiné označení pro školné?

To je slovíčkaření. Podstatné je, aby existovala nějaká spoluúčast studentů. O školném se můžeme bavit na Harvardu, kde se platí 40 tisíc dolarů za rok. Tady půjde spíše o administrativní poplatky.

LN Říkáte, že zápisné má být až posledním krokem. Jak budou vypadat první kroky?

Nejdůležitější je zajistit dětem ze sociálně slabých rodin přístup na vysoké školy. Bariérou vstupu jsou už dnes pro mnohé vysoké životní náklady – potřebujete osm až deset tisíc korun měsíčně, abyste mohli zaplatit kolej, jídlo či učebnice. Někteří si tak nemohou studium dovolit, nebo volí nenáročné školy, aby při studiu zvládli pracovat na plný úvazek. To bychom měli řešit bez ohledu na zavedení zápisného. Takže nejprve je potřeba připravit zákon o finanční pomoci studentům. Následně bychom se měli věnovat změnám vysokého školství jako takového. Zamyslet se nad organizací a financováním vysokých škol, vyřešit jmenování profesorů a akreditace... Vše by se mělo promítnout do novely zákona o vysokých školách. Teprve pak se můžeme bavit o reformě poplatků, kam spadá i zápisné. Zcela zásadní je zahájit

věcnou, nikoli politicky zabarvenou diskuzi s klíčovými hráči, tedy s vysokými školami, s Českou konferencí rektorů, Radou vysokých škol, ale i s její studentskou komorou.

LN O reformě vysokých škol se ale v Česku diskutuje už deset let...

Protože jde o naprosto zásadní věc, je potřeba, aby se všichni klíčoví hráči mohli vyjádřit. Jelikož diskuze probíhala už v minulosti, nemusí trvat nekonečně dlouho. Když zjistíme, že se už nikam neposouváme, můžeme debatu ukončit. Významná část problémů při schvalování původní reformy vznikla proto, že se řešilo příliš mnoho věcí najednou. Já bych rád, aby předmětem diskuze byly jednotlivé změny. U každé z nich musíme jasně říct, jak bude vypadat a co má přinést. Všichni budou vědět, proč daný krok děláme. Až po prodiskutování změn chceme vytvořit návrh paragrafovaného znění zákona.

LN Můžou se vůbec všichni zúčastnění shodnout? Sledovala jsem diskusi o reformě vysokých škol, mám pocit, že to nepůjde.

Jsem optimista. Když všichni ucítí, že nikdo nechce ostatní poškozovat a prosazovat něco na jejich úkor, dříve nebo později najdeme řešení. A nemusí to být absolutní shoda. Důležité je, aby všichni věděli, ve kterých oblastech se rozcházejí a co to znamená. Zároveň bychom měli dát školám větší volnost. Když vedle sebe postavíme velkou Univerzitu Karlovu s řadou fakult a relativně úzce zaměřenou Vysokou školu chemickotechnologickou, je jasné, že jistá míra volnosti ve vnitřní organizaci je rozhodně na místě. Hledat kabát stejného střihu pro tak různé instituce nepovažuju za dobrý nápad.

LN Jak budou diskuse vypadat? Opravdu se zástupci vysokých škol setkají, nebo si budou názory vyměňovat e-mailem?

Mailování si moc neumím představit. Chceme všechny pozvat k jednacímu stolu.

LN Kdy bude první setkání?

V průběhu října.

LN Stihne se vše projednat a schválit do parlamentních voleb, kdy vás zřejmě nahradí někdo jiný?

Nikdo neví, kdy budou volby...

LN Myslela jsem, pokud se uskuteční v řádném termínu, tedy v roce 2014.

To určitě. Ale nechci slibovat žádné termíny. Nechodíme si jen udělat čárku, chceme se pustit se do změn, které vysoké školství opravdu potřebuje.

LN Prvním praktickým krokem má být finanční podpora studentů. Jak bude vypadat?

Chceme vytvořit systém, který bude jednoduchý, spravedlivý a nepřilíš nákladný. Proto bychom rádi využili stávající instituce a nástroje.

LN Počítáte s bezúročnými půjčkami?

LN Bude podpora určena jen pro sociálně slabé studenty, nebo pro všechny?

Opět nechci jít do detailů, variant je víc. Záleží, kolik na to bude uvolněno peněz. Návrhy počítají také s velmi výhodným a efektivním spořením na budoucí studium. Zodpovědní rodiče budou moci průběžně střídat peníze pro své potomky. Až děti dosáhnou příslušného věku, začnou peníze čerpat. Samozřejmě ale musíme nějak vyřešit i situaci studentů, jejichž rodiče neměli možnost spořit.

LN Je vhodné vázat finanční pomoc na rodiče? Dnes jdou na vysoké školy často lidé ve věku 25 nebo 30 let, kteří už často žijí sami.

Bavme se o tom, jak vypadá většina studentů, a to jsou čerství maturanti ve věku 19 let. Těm bychom měli pomoci nejvíce, protože až na výjimky nemají, ani mít nemohou, žádné úspory. Když jdou na vysoké školy lidé v 25 letech a mají stále příjmy, sociální pomoc tolik nepotřebují. Není ostatně smyslem pomáhat všem a za každou cenu. Jde o to soustředit se na studenty, kteří by s pokrytím životních nákladů mohli mít problémy.

LN Na finanční podporu studentů budete potřebovat peníze. Uvažovali jste i o tom, kde uspořit? Co třeba zpoplatnit studium hned, jakmile přesáhne standardní dobu? Dnes se například na tříletém bakaláři začíná platit až po uplynutí čtyř let. A podobně je to s navazujícím magisterským studiem.

Je potřeba analyzovat dopady tohoto opatření a řešit vše v kontextu, s ohledem na další poplatky. I drobné změny totiž mohou mít velký vliv na celý systém.

LN Když mluvíte o analýzách. Ví ministerstvo, jaká část vysokoškoláků si prodlužuje studium?

Asi pětina, přesně 17,5 procenta. Větší část z nich, asi deset procent prodlužuje o rok. Dalších sedm procent o více než rok, a ti už za prodlužování i nyní platí.

LN Nejprve dostávaly vysoké školy peníze jen podle počtu studentů. Nyní se asi dvacetí procenty zohledňuje i kvalita – konkrétně výzkum na škole, zaměstnanost absolventů a výjezdy do ciziny. Měl by tenhle podíl narůstat?

Spektrum vysokých škol je velmi široké. Co může dobře fungovat u většiny univerzit, některé třeba poškodí. Opět platí, že i o takové změně je potřeba nejprve vést diskuzi. Myslím si také, že by bylo vhodnější dávat peníze univerzitám na delší období. Školy odpovídají za studenty dlouhodobě, a to by se mělo odrazit i v jejich financování.

LN Dal byste jim tedy peníze třeba na deset let?

To by bylo ideální. Budme ale realisté, deset let je i mimo moji představivost. Pokud by se peníze rozdělovaly s například pětiletým výhledem, byl by to obrovský pokrok.

LN Jak by měly české vysoké školy v ideálním případě vypadat za deset či dvacet let?

Moje vize je mít relativně malý počet vysoce kvalitních univerzit. Ty by doplňovala skupina škol se slušným standardem, ale zaměřená zejména na praktické dovednosti. Pokud však zdejší školy zůstanou dominantně u výuky v češtině, můžeme zapomenout na to, že bychom měli větší počet špičkových univerzit. Počet výjimečných talentů v populaci se

nemění, obecně jich samozřejmě není mnoho. Špičkové světové univerzity jsou proto až na drobné výjimky ve velkých zemích a sbírají studenty z celého světa. Takovou možnost Česko nemá.

LN Nemáme vysokých škol moc?

V Česku se nyní snižuje množství potenciálních studentů, což je dáno klesající populační křivkou. Slučování vysokých škol by bylo logickým krokem. Nyní jich máme víc než třeba v podobně velkém Rakousku. Je potřeba školy motivovat ke slučování a podporovat je v tom. Nelze jim to však vnutit.

LN Nyní se slučují univerzity v Ostravě. Máte už další signály o propojování škol?

Řada soukromých škol o slučování uvažuje, ale narážejí na technické problémy, jako je třeba přechod akreditací. To by mohla vyřešit právě novela zákona o vysokých školách. Jeden z modelů předpokládá, že by se neakreditovaly jednotlivé obory, ale školy.

LN Na vzdělávání jsme dávali jako jedna z mála zemí OECD méně než pět procent hrubého domácího produktu, jak ukázala studie zveřejněná v září. Odborníci zároveň prokázali, že investice do vzdělanosti pozvednou ekonomiku. Pokusíte se získat dodatečné finanční zdroje?

Jsem ve funkci krátce, nerad bych dával hraběcí rady lidem, kteří se vzdělávání věnují desítky let. Na to, jak málo peněz do vzdělávání dáváme, dosahujeme relativně slušných výsledků. Souhlasím, že investice do vědy a vzdělávání jsou vůbec ty nejlepší. Do stávajícího systému ale nemá smysl sypat peníze bez kontroly. Je potřeba ohlídat, aby se nárůst rozpočtu odrazil v kvalitě absolventů. Je dobře, když lidé studují, na druhou stranu ne všichni potřebují strávit ve škole pět let, pro mnohé odbornosti by stačila i kratší doba. Celý rozpočet určený na školství sice příliš neporoste, nicméně v příštím roce půjde vysokým školám o poznání víc než letos, což za současné situace rozhodně nepovažuji za tragédii. Je to vlastně vyrovnání dluhu z minulých let.

Profil TOMÁŠ HRUDA (*1977)

Na Univerzitě Karlově v Praze vystudoval ekonomii a mezinárodní vztahy. Působil v agentuře CzechInvest, v letech 2005 až 2007 ji dokonce řídil. Před příchodem na pozici náměstka pro výzkum a vysoké školy byl ředitelem vědeckého centra CEITEC v Brně.